

vizéből, hancúrozik a többiekkel úgy, ahogy vad társai teszik.

Igen. Ha valakinek egy komoly célja van, és van egy ilyen belső lova, vagyis rendíthetetlen érzelmi ereje, és van egy egészséges, józan, reális – vagyis a valóság csodáját és borzalmát látó – gondolkozása, az messze eljuthat. Nem is lehet más célja egy emberi lénynek, mint egy ilyen egység, egy ilyen összeszedettség elérése bármilyen élet hozta helyzetben. Nem állandóan. Ahhoz nincs elég energiája. Csak akkor, amikor szükség van rá. Egyébként megy minden a maga megszokott, energiát alig igénylő, automatikus útján – a törvényeknek megfelelően, az összeszedettség létfenntartási szintjén.

A lovasíjász a maga által elhatározott, kitűzött pontszám-szintet éri el. Aztán pihen vagy, fagyalozik, vagy megeteti a tyúkokat vagy elviszi az unokáját az állatkertbe.

De hogy van ez egy egyszerű, hétköznapi összeszedettségért küzdővel? Van esélye egy ilyen helyzet elérésére? Igen, van – mondják a nagy keresők és küzdők. Még a legelveszettebbnek is. Ha „megérinti” valami, valamikor, valahol és meg tud állni az érintés hatására, vagyis ijedtében nem kezd el rohanni, akkor igen. Ha fenn tudja tartani a szemkontaktust, vagyis a figyelmet és feltétlen bizalmat az érintő felé, akkor igen. Akkor már „csak” gyakorolnia kell a rendíthetetlen belső nyugalmat még akkor is, ha kifelé dühöt, haragot, agressziót fejez is ki a mozdulata, ha közömbösnek látszik vagy gyengének. Akkor is. Akkor már látja a helyzet valóságát, a másik hozzá hasonló törekény esendőségét és minden szükséges megnyilvánulása már ennek az összeszedettségnek megfelelő lesz. Mert közben nem felejt el, hogy megérintették – valamiért, amit még nem is tud. Ha nem felejt el...

BODACZ PÉTER

NEM DUGHATJUK HOMOKBA A FEJÜNKET

(„...márpedig a fegyveres szolgálat megtagadása ennek számított. Ez egy csapdahelyzet volt, ezért inkább Bulányiról mondtak le: elítélte az egyház teológiai érvekkel azért, hogy az állam ne piszkálódjon. És hagyták bebörtönözni. Az pedig különösen szomorú, hogy a hivatalos vatikáni rehabilitáció után sem állt mellé a magyar egyház. Egyszerűen nem mertek szóba állni vele. Politikai nyomásra elárultuk Bulányi Györgyöt, később pedig kényes lett volna kimondani, hogy neki volt igaza.”)

Az igazi nyomor abban nyilvánul meg, ha már valaki akarni sem tud. Ezeket az embereket talpra állítani hihetetlenül nagy feladat – vallja Beer Miklós. Az idén felmentését kérő, ám hivatásában megtartott váci püspök számára az ideai karácsony fő üzenete a szegénység, kiszolgáltatottság problémájának átérzése. A katolikus főpásztor beszélt a cölibátus felülvizsgálatának időszerűségéről, az elvált hívek újraraházasodásáról, a pártpolitikától való távolságtartás szükségességéről, de szóba került az állampárti parancsra elárult és bebörtönzött Bulányi György piarista szerzetes máig késő rehabilitációja, illetve az egyház által a pártállami időkben elkövetett hibákkal, bűnökkel való szembenézés elmaradása is. Ritkán fordul elő, hogy egyházi vezető olyan aktuálpolitikai ügyek kapcsán nyilvánuljon meg, mint a „rabszolgatörvény”, amely miatt az év végét sok ezer ember tölti demonstrációval. Ön ugyanakkor nekik is üzent, levelét Lukácsi Katalin olvasta fel a december 16-ai tüntetésen. Miért tartotta fontosnak, hogy megszólítsa a tüntetőket?

– Mindenkinek joga van tüntetni, ám fontos, hogy az események megőrizzék békés jellegüket. A demonstrációk alkalmával a karácsonyhoz méltatlan megnyilvánulásoknak is tanúi lehettünk, hiszen voltak, akik haragjukban a Kossuth téri karácsonyfára, a betlehemre akartak támadni. Fontos, hogy elégedetlenségünknek a törvényes keretek között, önbecsülésünket megőrizve adjunk hangot. A karácsony méltó megünneplésére készülünk. Véleményem szerint a tüntetések mögött nem csupán ennek a két törvénynek a bírálatáról van szó. A kormánypártok kétharmados többsége eleve lehetetlenné teszi a bírálatot.

Nincs más eszköze az ellenzéknek, hogy megszólaljon, hogy meghallgassák, mint a tüntetés. Ugyanakkor ebben ugyanúgy önfegyelmet kell tanúsítani, mint ahogy kellene, hogy a kormánypártok is a fölényük birtokában önmérsékletet tanúsítsanak a törvényalkotásban. A legfőbb probléma a kontroll hiányában van. Van még mit fejlődni a demokráciában. Már tavaly karácsonykor elbúcsúzott a hívektől, ám úgy fest, idén is püspökként készülhet az éjféli misére. Mit helyez ünnepi üzenete középpontjába ezen a karácsonyon?

– Az advent számomra a karácsonyi prédikációra, az éjféli misére való készülést jelenti. Felteszem magamnak a kérdést: a mögöttünk hagyott esztendő lezárásakor milyen konkrét megfogalmazást igényel a karácsony üzenete, vagyis az, hogy a teremtő Isten belép a mi emberi történelmünkbe Jézus megszületésével? Mi az, amit meg tudok fogalmazni, ami tényleg a híveknek és a tágabb hallgatóságnak szól? Ferenc pápa azt mondja: arról beszéljétek, ami az embereket foglalkoztatja és amit megértenek. Az ideai

év fő üzenete a szegénység problémája lesz. Ez mindig benne van a karácsonyi ünnepkörben, hiszen a szent család is végtelenül kiszolgáltatott volt.

A pápa november utolsó előtti vasárnapjára hirdette meg a szegények világnapját. Amikor erre tavalyi találkozáskor személyesen is felhívta a figyelmet, felelősségre vont, hogy értjük-e, felfogjuk-e mekkora szakadék van a

gazdagok és szegények között. Ezt próbálok megfogalmazni. Ez saját magamnak is komoly feladat. Annál is inkább, mert tudom, nemcsak a hívek, a nem hívők számára is fontosak ezek az üzenetek. A szegénységnek, a kiszolgáltatott élethelyzetnek a problémája mindenkit érdekel, mindenkit érint.

Idén betöltötte 75. életévét, és az előírásoknak megfelelően a nyáron felajánlotta, hogy lemond a püspöki tisztségről. Mégsem küldték nyugdíjba. Mi történt?

– A Vatikán válasza az volt, hogy folytassam, s majd, ha megtalálják az utódom, szólnak. Furcsa a helyzet, amikor bizonytalanság van, de valójában ilyen az élet is. Próbálok visszatekinteni, számot adni. Készen állok a szolgálat átadására, de amíg itt vagyok, addig teljes szívvel végzem a hivatásomat. Luther Márton szavai jutnak eszembe: Ha tudnám is, hogy holnap elpusztul a világ, még akkor is ültetnék egy almafát. Úgy tervezem a holnapot, a következő heteket és hónapokat, mintha még évekig itt lennék. Nem szabad, és nem is akarok csökkentett üzemmódba kapcsolni.

Ahogy utalt is rá, tavaly ősszel fogadta a magyar püspöki kart Ferenc pápa. Milyen emlékei vannak a találkozóról? Milyen hangulatú volt a tanácskozás?

– „De jó, hogy itt vagytok! Gyertek, üljetek le, ott találjátok a kávé és a vizet, éreztétek otthon magatokat” – ezekkel a szavakkal fogadott minket a pápa, akinek közvetlensége mindannyiunkat meglepett. Ebben a tekintetben még II. János Pálon is túltett. A beszélgetés jó másfél óra volt, mindenkit meghallgatott, és nagyon figyelt. Konkrét politikai kérdésekről nem volt szó, ám a mi keresztény életünk aktuális kérdései szövegbe kerültek: szociális problémák, a cigányság helyzete, a papok lelki állapota, paphiány, ezek voltak a témák.

Lapunknak adott korábbi interjújában püspöktársa, Kiss-Rigó László szeged-csanádi püspök a „Soros-terv” kapcsán említette meg, hogy ezen a találkozón Ferenc pápa felszólította önöket arra, küzdjenek a brüsszeli elit gyarmatosító politikája ellen.

Valóban elhangzott ilyen mondat? A migráció szóba került?

– A migráció kérdését kikerülte. Úgy éreztem, nem akar kellemetlen helyzetbe hozni bennünket. Ugyanakkor a találkozáskor már meg volt írva az újévi beszéde, amelyben a hívek előtt nyilvánította ki, hogy a migráció nem Európa, hanem az egész világ ügye.

Látszik, hogy ezt a témát közvetlenül a hívekkel akarja megbeszélni. Egyébként számukra is nyilvánvaló, hogy a migráció és a túlnépesedés súlyos problémák, nem dughatjuk homokba a fejünket. Az én életem alatt a háromszorosára nőtt a világ lakossága, és ökológiai válság is fenyeget, elég csak az elsivatagosodásra, a klímaváltozásra gondolni. Keresztény emberként nem mondhatjuk azt, hogy ez bennünket nem érdekel.

Ferenc pápa megválasztása másnapján Lampedusa szigetére látogatott, amelyet már akkor afrikai migránsok leptek el. Azt az üzenetet sugározva ezzel, hogy különösen nagy felelősséget érez a kiszolgáltatott helyzetben lévőkért. A hazai püspöki kar ugyanakkor nemhogy a migráció kérdésében, de még abban sem tűnik egységesnek, hogy mekkora távolságot érdemes tartani a politikától. Hogy lehet ekkora széthúzás?

Alapelveként szoktuk hangsúlyozni, hogy az egyház és az állam szétválasztása nagyon fontos igény, törekvés. A másik megjegyzésem, hogy mi, püspökök viszonylagos önállósággal rendelkezünk. A megnyilvánulásaink felelősségét egyedül hordozzuk, ami így helyes. Nagy dolog ez, nincs kötelező „pártfegyelem” az egyházban. Minden püspöktársam tudja, hogy az elsődleges főnökünk a római pápa, nekünk az ő szavát kell meghallani, hozzá kell igazodni. Nem jó, amikor belekeveredünk a pártpolitikai ingoványba.

Az előbbi kérdést az is indokolja, hogy az ideai választások előtt nem adott ki körlevelet a püspöki kar, holott ezt a rendszerváltás óta minden alkalommal megtette, elég világos üzenetekkel. Miért maradt ez el az ideai parlamenti választás előtt?

– Valójában fel sem merült a körlevél ötlete. Magamban ezt úgy könyveltem el, hogy nincs új mondanivalónk. Alapelve, hogy híveinktől elvárjuk, a lelkiismeretük szerint válasszanak, szem előtt tartva a keresztény értékeket. Ám ránk, papokra vonatkozó alapelve az is, hogy konkrét pártot nem nevezünk meg. Nem örülünk annak, ha mégis történik ilyen. Az ellen mindig tiltakozom, amikor azonosítják a vallásos ember

gondolkodását a jobboldalisággal. A politikát úgy kell értelmezni, hogy az a közjó szolgálata. Itt következetesnek kell lennünk az egyház tanításához, de őrizzük meg szabadságunkat.

Mi ad fogódzót azoknak a híveknek, akik úgy érzik, ezen értékek, illetve a kétezer éves keresztény kultúra védelmének hangoztatása csupán kampányszöveg, és akik erre hivatkoznak, már rég elvesztették hitelüket?

- Nagyon fontosnak éreztem Sólyom László egykori köztársasági elnök világos megkülönböztetését, miszerint van a politikai kereszténység és a hitből fakadó kereszténység. Az előbbiről elég sokat hallunk a médiában, ez azt jelenti, hogy az európai hagyományokat keresztény értéként azonosítják. Azt mindenkinek magában kell eldönteni, hogy ez elfogadható-e, vagy sem. Bevallom, hogy én ennek egyáltalán nem örülök, mert ez a szemlélet megzavarja az embereket. De hogy tisztábban lássuk, mindenképp érdemes újra és újra tisztázni, mit tartunk keresztény értéknek: a család védelmét, az élet védelmét, a közjót, a békét. Tehát minden benne van, ami a normális emberi gondolkodásban is. És korántsem magától értetődő, hogy ezeket az értékeket azok a pártok képviselik, amelyek ezt a leginkább hangoztatják.

Nagyon fontos az is, hogy a képviselőinket személyében is ismerjük. Így könnyebb eldönteni, ki a hiteles és ki az, aki csak pártkatona. Függetlenül attól, mely pártnak a tagja. Persze, ha valaki nem szavaz, az is véleménynyilvánítás. Én ennek azért nem örülök, mert a közösség jövőjéről van szó, kell hogy legyen véleményünk. A társadalom egyik fő gyengesége, hogy közömbössé válunk. Nem mondhatjuk azt, hogy semmi közünk hozzá.

Teológusok és az egyházzal foglalkozó történészek közül is többen úgy vélik, a magyar katolikus egyház máig tartó válságát az okozza, hogy elmaradt a nyilvános számvetés a püspöki kar pártállammal való együttműködésének kérdésében. Ügynökökről, besúgókról és sajnos a rendszer áldozatául eső közösségekről, bebörtönzésekről is beszélünk. Foglalkozik-e ezzel az egyház? Van-e erről közös gondolkodás, még ha az nem is a nyilvánosság előtt történik?

- Aki érintve volt, nem szívesen áll nyilvánosság elé. Csak tippel: azért halogatja az egyház a nyilvánosság előtti feltárást, mert sem saját magát, sem mást nem akar kompromittálni. Ezt a történészekre bizza. Ugyanakkor ma már a közvélemény számára is eléggé világos, hogy nagyon összetett kérdésről beszélünk, hiszen nem mellékes, ki hogy keveredett bele, kényszerrel-e, vagy önszántából. Nyugodt lelkiismerettel ki tudom jelenti, hogy nem ismerek olyan papot, aki önként lett besúgó.

Nemcsak a beszerzések, besúgások feltárása nem történt meg akkor, de egyéb kérdésekben is elmaradt a szembenézés, amiért jogos lehet a hívők hiányérzete. A Bokor közösség vezetőjéről, Bulányi György piarista szerzetesről mind a Lékai László vezette hazai egyház, mind pedig a Vatikán levette a kezét, és hagyta bebörtönözni a nyolcvanas években. Csak 1997-ben rehabilitálta Róma, ám ezt követően is csak egy félreeső plébánián misézhetett. Mitől félt a magyar egyház közel egy évtizeddel a rendszerváltás után?

- Lékai bíborost nagyon tiszteltem. Borotvaélen táncolt, hintapolitikát kellett folytatnia, hogy valamennyire működhessen az egyház. Ő nagyon megijedt Bulányitól, mert ha elismeri az általa szervezett bázisközösséget az egyház, akkor a kommunista állammal szemben nagyon rossz helyzetbe kerülünk. Az Állami Egyházügyi Hivatalnál nem tűrtek semmilyen rendszerellenes kilengést. Márpedig a fegyveres szolgálat megtagadása ennek számított. Ez egy csapdahelyzet volt, ezért inkább Bulányiról mondtak le: elítélte az egyház teológiai érvekkel azért, hogy az állam ne piszkálódjon. És hagyták bebörtönözni. Az pedig különösen szomorú, hogy a hivatalos vatikáni rehabilitáció után sem állt mellé a magyar egyház. Egyszerűen nem mertek szóba állni vele. Politikai nyomásra elárultuk Bulányi Györgyöt, később pedig kényes lett volna kimondani, hogy neki volt igaza. A történet szomorúságát mutatja az is, hogy amikor a halála előtt néhány héttel, 2010 tavaszán egy író-olvasó találkozón Vácon járt, így szólt hozzám: „te voltál az egyetlen a püspökök közül, aki megölelt engem”. A többiek nem mertek szóba állni vele. Annyira mérgezett volt levegő a diktatúra évtizedeiben, hogy még később sem tudtunk szabadulni ettől, ami a gyengeségünk jele.

A papi cölibátus kérdésében régóta törekszik a tabuk ledöntésére. Korábban azt nyilatkozta, hogy ebben az ügyben még az ön életében fordulat állhat be. Mennyire aktuális téma ez a Vatikánban?

- Úgy érzem, még mindig nem általános beszédtema ez, de olvad a jég. Az nem újdonság, hogy a nőtlen papság fogyatkozásával egy időben, a II. vatikáni zsinat óta növekedésnek indult a diakónusi szolgálat újra felfedezése. Itt fel sem merül a nőtlenség követelménye: egyre több család férfit szenteltünk diakónussá, ez egyfajta papszentelés. Ők különböző feladatokat látnak el, oda állhatnak az oltár elé, prédikálhatnak, vezethetnek egyházközösséget. A saját egyházmegyében negyven ilyen szolgálattelévő van. Nyugat-európai országokban érdekes jelenség az is, hogy protestáns egyházak lelkészei kérik, hogy vegyék át őket a katolikus egyházba. Róma pedig jellemzően átveszi és felszenteli őket a papi szolgálatra. Családos férfi akként tehát betölthetik a papi hivatásukat.

Igyekszem mindig hangsúlyozni azt is, hogy a papi nőtlenség eszméjét nem kell feladni, mert ez érték.

Aki egy vagány élethivatásra vállalkozik, például sarkkutató lesz, vagy a Holdra száll, annak is helyesebb a családi felelősség terhét nem felvállalni. A szerzetesség intézménye ugyanilyen „vagány” hivatás. Az az elképzelésem, hogy az olyan idősebb férfiak, akik személyes életükben már letettek valamit az asztalra és emellett hiteles keresztények és köztisztviseltek állnak, meg lehetne hívni papi szolgálatra. Azoknak az ifjaknak pedig, akik vállalnák a nőtlenséget, ott lenne továbbra is a szerzetesség. Ferenc pápa kerüli ezt a témát. Azt gondolom azért, mert nem akar egy újabb frontot nyitni és inkább kivár. De adta tanújelét annak, hogy nem idegen tőle a papi cölibátus elengedése.

A hívők mennyire konzervatívak? Elfogadnak-e egy olyan pástort, aki közülük vétetik ki, akit nem „készen” kapnak?

– A diakónusoknál ezt már tapasztaljuk. Egyén- és közösségfüggő, van, akit nagy tisztelet övez, de van olyan, akit nehezebben fogadnak el ilyen tisztségben. Ám a jövő inkább afelé mutat, hogy nem az egyházmegye püspöke küld településekre vadidegen papokat, hanem a közösség javasolhat majd előljárót. Megemlítem azt a fonákságot, is, amikor nőtlén fogadalmú papnak nem hivatalosan van családja és a közösség ezt hallgatólagosan elfogadja. Ez természetesen elfogadhatatlan. Volt olyan, akit emiatt kellett fájó szívvel felmentetnem.

Ferenc pápa a papi nőtlenség felülvizsgálatában eddig nem nyilvánult meg, ám az elvált, újraraházasodott hívekkel engedékenyebb hangot ütött meg. Ezzel helyi szinten mit tud kezdeni az egyház?

– Ferenc pápa egyértelműen fogalmaz: akkor járunk el a keresztény házasság ügyében helyesen, ha úgy megyünk, mint a sín páron futó vonat. Az egyik sín az eszmény, az életre szóló szeretetszövetség. A másik pedig az irgalom. Aki kudarcot vallott, tönkrement a házassága, megszenvedte a válást, de megőrizte a hitét és az egyházhoz való tartozása fontos neki, ott keresni kell a megoldást. Ez az, amit sokan nem értenek, hogy a kettő hogy fér meg együtt. Nem mondhatjuk azt ki egy általános elvként, hogy aki elvált és újraraházasodott, az ugyanúgy jöjjön áldozni, mint mindenki más.

Viszont minden egyes történetet meg kell hallgatnunk. Érdemes beszélünk arról is, hogy évszázadok óta lehet a megkötött házasság egyházi felülvizsgálatát kérni. Van olyan, hogy az egyházi bíróság kimondja, hogy a házasság érvénytelen. Ilyen értelemben sokan rendezték második házasságukat egyházi jogilag és nincs akadálya, hogy szentáldozáshoz járuljanak. Az élet egyébként mindig felülírja a paragrafusokat. Ötvenvalahány éves papi szolgálatomban én is talákoztam olyan esettel, ahol tiszta lelkiismerettel azt mondtam, jöjjenek áldozni.

A szegénységre a kormány által hozott hajléktalanrendelet is ráirányítja a figyelmet. Az intézkedésben a hajléktalanlét kriminalizálását, vagy az állami gondoskodást érdemes keresni?

– Egyik oldalon örül a szívem, hiszen nyugodtan sétálhatok Budapesten, nem botlok bele a hajléktalanokba, tiszta az aluljáró. Ugyanakkor tudatában vagyok annak, hogy ezzel könnyen becsapjuk magunkat. Össze kell szedjük magunkat, és ezekkel az emberekkel kell valamit kezdenünk, ami mindenkinek, az egyháznak is nagy kihívás. Vannak nagyon jó példák is: a múltkor hallottam egy rádióműsorban, hogy a baptistáknak milyen ügyes kezdeményezéseik vannak, hiszen kulturált szállást hoztak létre és a lelki gondozásra is van emberük. Segítik a rászorulókat önbecsülést és munkát szerezni. Ez mindenki számára példaértékű. Nagyon fontos az is, hogy legyünk érzékenyek, és vegyük észre, amikor valaki kezd lecsúszni.

Mit lehet tenni, amikor már megtörtént a baj: ha valaki már az utcán él, nincs semmilyen háttéré és az alkoholhoz menekül?

– Az igazi nyomor az abban nyilvánul meg, ha már valaki akarni sem tud. Őket talpra állítani hihetetlenül nagy feladat. És sajnos nincs elég szociális munkás, mentálhigiénés szakember, lelki gondozó. De ugyanez a helyzet a mélyszegénységben élőkkel, a kilátástalan helyzetben lévő cigány családokkal is. Ugyanakkor tévúton jár az, aki mindenre a kormánytól vár megoldást. Hiszen a legnagyobb kormány sem képes arra, hogy megoldja az egyéni problémákat. A helyzetet egy mikroszkóphoz tudnám hasonlítani, amelyen van két állító gomb: az egyikkel nagyjából lehet belőni az ideális lencsetávolságot – ez a kormány – míg a másik feladata a finombeállítás. Utóbbira nem képes a kormány. Lehetnek jó döntések, de a szolidaritás kérdése, az érzékenyítés nem a mindenkori politikai vezetés kompetenciája, hanem sokkal inkább az egyházaké.

BULÁNYI GYÖRGY

DIÁRIUM

1997. okt. 23. hajnal, odakint teljes sötétség, mint 41 évvel ezelőtt is. A váci Teréziánium, az egykor nemesi kollégium nemes boltozatú szobáinak egyikében talán nyolc rabtársammal együtt halljuk az öt órás reggeli ébresztő kolompját. Majd délután kettőkor a gombüzembe megyünk délutáni műszakra. Pár perc alatt eljut a néhány száz ott dolgozó rab mindegyikéhez a nagy hír, Ajkunk mozdulása nélkül közöljük egymással - hiszen a rabnak beszélnie munka közben nem szabad - a gépek zakatoló lármájában: